

Dišalo je predvsem po dežju

in Miha Pavšek

Še malo in prepolovili bomo letošnje leto, s tem pa tudi planinsko sezono. Velja seveda za tiste, ki hribolazite redno prek celega leta. Še vedno je namreč precej takih, ki obiščejo gore le v visoki poletni in zgodnjejesenski planinski sezoni. Prav ta sezona, ko se odpro tudi visokogorske duri, se z junijem ali rožnikom šele dobro začne. Že res, da gre za najbolj svetli mesec v letu, če gledamo čisto astronomsko, vendar pa močno sonce spodbuja tudi nastanek oblakov. Zato v resnici vedno le ni vse tako svetlo, kakor bi sodili po koledarju. In ko se ravno navadimo na dolgotrajno svetlobo, se 'ob kresu že dan obesi', kakor pravi ena bolj znanih ljudskih modrosti. Letos se bo zgodilo to 21. 6., pet dni pozneje oz. zadnjo junijsko soboto pa nas bo 'zajel' še Lunin mrk. Karkoli nam bo že prinesel, samo da ne bo tak kot njegov predhodnik. Še najbolj prava oznaka zanj bi bila tista od pastirice z Gojske planine izpred let, ki je rekla, da je bilo vreme tako, da je še blato zgnilo. Ledenjaki in polulana Zofka so se izkazali že sami po sebi, pri čemer pa so letos poslali tudi predhodnico ...

Prav v vzpetem svetu, še posebej v Julijskih Alpah, je bilo maja občutno hladneje (za 1–2 °C v visokogorju, nižje za stopinjo manj) od dolgoletnega povprečja. Omenjeno oznako uporabljamo, kadar izmerjene vrednosti presegajo stopinjo Celzija v pozitivno ali – kakor tokrat – v negativno smer. Gre seveda le za

povprečja, zato moramo vedeti, da morajo dejanske temperature zelo izstopati. Prva tretjina meseca je bila večinoma toplejša kot običajno, druga prehladna, tretja pa v okviru pričakovanih temperatur. Letošnji mesec ljubezni in sonce sta bila naravnost 'srtja', saj je bilo slednje izjemno sramežljivo. Marsikje 'tam zgoraj' ga ni bilo niti za polovico tistega, ki smo ga vajeni, zato pa je padalo, največ spet v Julijskih Alpah in spodnjem delu Posočja. Tu so že pred koncem meseca za 2,5-krat presegli dolgoletno povprečje majske količine padavin. Vse to se je odrazilo tudi na višini snežne odeje na Kredarici, ki je prišla pod tri metre šele zadnji teden meseca. V sredogorju in nižje smo gledali le dežne kaplje, ki pa jih je moč tudi vonjati.

Vonj po dežju je težko opisati, zagotovo pa ga spoznamo, ko je tu. Prepoznavanje tega vonja je morda celo najboljši način za napoved dežja, pa čeprav (zelo) kratkoročno. Vonj po dežju je dejansko zbirka vonjav, ki so v našem spominu povezane z dežjem. Ta vonj je lahko namreč pri vsakem posamezniku nekoliko drugačen, zato ga tudi ne moremo natančneje opisati. Ko se nam približujejo padavine, narašča zračna vlaga. Ob vlažnem vremenu živčni končiči v naših nosnicah mnogo lažje zaznajo katerikoli del iz široke palete aromatičnih molekul, ki so takrat slučajno v okoliskem zraku, kakor pa bi to zaznali ob suhem vremenu. Karkoli je že okrog nas, na primer grebenko ru-

ševje, vse diši mnogo bolj pri vlažnem vremenu. Če k temu dodamo še sproščanje dodatnih aromatskih molekul ob padcu zračnega pritiska pri približevanju vremenske motnje, je slika o vonju dežja še jasnejša. V resnici pa še bolj zapletena.

Deževni vonj je dejansko le svojevrstna, v glavnem prijetna dišava, ki poudarja naravne vonjave. Tudi vonj opranega zraka po močnejšem deževju je zelo prijeten iz istega razloga: dež namreč iz ozračja spere raznovrstne majhne delce (aerosole), kakršna sta na primer dim in prah. Raziskovalci vonjav so odkrili, da so ljudje v prvih letih 20. stoletja povezovali vonj dežja z udobjem (v gorah verjetno ne, ali pač?), veseljem, torej v splošnem s pozitivnimi občutki. Te ugotovitve so v drugi polovici 20. stoletja s pridom izkoristili proizvajalci različnih umetnih izdelkov, ki temeljijo na vonjavah, kot sta plastelin oziroma glina za igranje, uporabili pa na primer pri inhalatorjih za čiščenje nosnih dihalnih poti. Ker je pred nami poletje oziroma vremensko precej spremenljiv del leta, boste lahko že v kratkem poskusili z zaznavanjem tovrstnih vonjav. Pazite, da boste že vsaj na polovici poti do doline. Če pa vam vonj po dežju ni všeč, si lahko pomagata s številnimi drugimi naravnimi aromami, ki jih na srečo še ne znamo ali pa ne (z)moremo ustekleničiti. Seveda pa najbolj dišijo tiste višinske, zato tudi to poletje na svidenje kje zgoraj! ●

Narcisse pod Golico